

DYSCALCULIEBELEID DE VRIJE SCHOOL DEN HAAG

1. Inleiding

De Vrije School Den Haag wil elke leerling zo goed mogelijk voorbereiden op zijn/haar plaats in de samenleving. Wij streven ernaar het maximale uit de leerlingen te halen, zodat zij hun talenten ten volle kunnen ontplooiën. De Vrije School Den Haag wil er mede door dit beleid zorg voor dragen dat ook leerlingen met dyscalculie de opleiding kunnen volgen waartoe ze op basis van hun capaciteiten in staat zijn.

2. Ernstige rekenproblemen en dyscalculie

Dyscalculie betekent letterlijk 'niet kunnen berekenen'. De leerling ondervindt ernstige en aanhoudende problemen bij het leren en vlot/accuraat oproepen/toepassen van rekenwiskundekennis, feiten en afspraken. Dit wordt niet veroorzaakt door een gebrek aan intelligentie of te weinig onderwijs.

Ernstige rekenproblemen kunnen ontstaan als er onvoldoende afstemming wordt gerealiseerd tussen het (reken)onderwijs en de onderwijsbehoeften van de leerling. Het onderwijs sluit dan niet aan bij de kenmerken van de leerling, zoals cognitieve en sociaal emotionele factoren. Van dyscalculie wordt gesproken wanneer, ondanks tijdig ingrijpen, deskundige begeleiding en zorgvuldige afstemming, ernstige rekenwiskunde problemen blijven bestaan. De problemen zijn dus hardnekkig.

De Vrije School Den Haag volgt de definities en richtlijnen van het protocol Ernstige Reken- en Wiskunde problemen en Dyscalculie 2 (van Groenestijn, 2012) dat in opdracht van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap is opgesteld. In dit protocol wordt nadrukkelijk onderscheid gemaakt tussen ernstige rekenproblemen en dyscalculie. Hiermee wil men voorkomen dat het etiket 'dyscalculie' te snel wordt gebruikt. Indien er inderdaad sprake is van dyscalculie, heeft dat namelijk ernstige consequenties voor de keuze van een beroep en de toelating tot daarop gerichte beroepsopleidingen.

3. Kenmerken en gevolgen van dyscalculie

Over het algemeen vertonen leerlingen met dyscalculie een grote discrepantie tussen de ontwikkeling in het algemeen en de rekenkundige ontwikkeling. De problemen zijn ontstaan vanaf het verwerven van de basisvaardigheden en zijn hardnekkig.

Belangrijke kenmerken van leerlingen met dyscalculie zijn:

- Problemen met het onthouden en met het snel en/of accuraat oproepen van rekenfeiten uit het geheugen;
- Moeite met het uitvoeren van procedures;
- Problemen met inzicht en notatie binnen de ruimte, bijvoorbeeld bij het plaatsen van getallen op de getallenlijn en klokkijken;
- Tekort aan inzicht in het getallensysteem en onvoldoende inzicht in de plaats en waarde van getallen en daardoor moeite met schatten;
- Het gebruik van basale rekenmanieren als het tellen op de vingers, het makkelijke omdraaien van getallen;
- Ook blijken veel leerlingen stress te ervaren bij rekentaken. Dit kan zich op velerlei manieren uiten: vermijding, buikpijn of zelfs faalangst.

Zowel bij wiskunde, als in vakken als natuurkunde, scheikunde, aardrijkskunde, economie en techniek vormen basale rekenvaardigheden als het lezen van tabellen en schema's een belemmering. Gedurende de hele schoolperiode en in het maatschappelijk verkeer kan de beperkte rekenvaardigheid belastend werken en van invloed zijn op beroepsperspectieven.

4. De dyscalculieverklaring

Op De Vrije School Den Haag Den Haag wordt een leerling beschouwd als leerling met dyscalculie wanneer hij/zij in het bezit is van een officiële dyscalculieverklaring afgegeven door een geregistreerde GZ-psycholoog of orthopedagoog.

Wanneer in de basisschooltijd dyscalculie is vastgesteld ontvangt De Vrije School Den Haag de dyscalculieverklaring mét het onderzoeksrapport bij het intakegesprek. Bij een latere diagnose of instroming worden extra voorzieningen pas verleend, wanneer de verklaring met het rapport in het bezit is van de school. In het onderzoeksrapport staan eventuele compenserende maatregelen en begeleidingsadviezen aan school vermeld. Deze adviezen in combinatie met de informatie en ervaringen van de leerling vormen de basis voor het verlenen van faciliteiten aan de leerling (zie paragraaf 6).

5. Wat doet de school?

Aan het begin van het schooljaar maakt de remedial teacher een afspraak met de leerlingen met een dyscalculieverklaring. Omdat de gevolgen van dyscalculie per leerling verschillen vindt het vaststellen van voorzieningen plaats op basis van het persoonlijke onderzoeksrapport én de mogelijkheden binnen de school. Dit is maatwerk. De faciliteiten worden vastgelegd op de dyscalculiekaart, die de leerling op school bij zich heeft. Docenten worden op de hoogte gesteld van de leerlingen met dyscalculie en de toegekende faciliteiten. Zij proberen tijdens de les tegemoet te komen aan de ondersteuningsbehoefte van de leerling.

Ook is een individueel gesprek mogelijk met de RT-er, om specifieke problemen te bespreken. Verdere hulp van leerlingen met dyscalculie vindt zoveel mogelijk plaats tijdens de lessen. De remedial teacher kan kortdurende individuele begeleiding bieden of adviseren over externe hulp. Dit gebeurt in samenspraak met de vakleerkracht, mentor/klassenleerkracht en de zorgcoördinator. De interne begeleiding op school heeft als doel de leerling zo snel mogelijk zelfstandig te laten opereren. Wanneer dit niet voldoende blijkt te zijn wordt over het algemeen externe begeleiding geadviseerd. De kosten van externe hulp zijn voor rekening van de ouders.

Jaarlijks wordt er door de dyslexiecoaches een speciale ouderavond georganiseerd voor de ouders van leerlingen met dyslexie/dyscalculie waarin het beleid van de school aan bod komt, de stand van zaken betreffende de dyslexie/examenbepalingen e.d. wordt besproken.

6. Faciliteiten in de klas, bij toetsen en schoolexamens

Bepaalde faciliteiten kunnen van tijdelijke aard zijn en worden afgebouwd, omdat bijvoorbeeld tijdens het schriftelijk eindexamen zeer beperkte tegemoetkomingen zijn toegestaan. Mogelijke voorzieningen zijn:

- Het bieden van 20% extra tijd bij toetsen waar de hoeveelheid rekenwerk dit rechtvaardigt (bijv. bij wiskunde, natuur- en scheikunde, economie, aardrijkskunde en rekenen). Indien het verlenen van extra tijd niet mogelijk is, wordt een vergelijkbare aanpassing gedaan in het te behalen puntentotaal;

- Het gebruik van een rekenmachine;
- Het gebruik van hulpmiddelen als tafel-, formulekaarten, schema's met oplossingsstrategieën of tabellen in de onderbouw (niet examenonderdelen) en gebruik van de rekenmachine is toegestaan. Wanneer hoofdrekenvaardigheden worden getoetst kan hier van worden afgeweken;
- Werken met voorgedrukte, aan het niveau van de leerling aangepaste werkbladen;
- Hulp bij de verwerking van de leerstof in de klas bij rekenen, wiskunde en andere exacte vakken;
- Soepelheid bij het wegen van reken- en wiskunde prestaties bij beslissingen over het vervolg van school- en studiercarrière. De Vrije School Den Haag tracht het niveau van de overige schoolprestaties van de leerling als uitgangspunt te nemen.

Ook bij het schoolexamen hebben leerlingen recht op meer leestijd. Hier geldt een maximale verlenging van 30 minuten.

7. Officiële regelingen m.b.t. het eindexamen

Een leerling met dyscalculie kan op grond van artikel 55 van het Eindexamenbesluit aangepast examen doen, de directeur kan hiervoor toestemming verlenen onder de voorwaarden dat:

- er een deskundigenverklaring moet zijn, die door een ter zake kundige psycholoog of orthopedagoog is opgesteld;
- de aanpassing in ieder geval kan bestaan uit een verlenging van de examenduur met 30 minuten wanneer het rekenwerk een stevige rol speelt;
- een andere aanpassing alleen mogelijk is als deze in de deskundigenverklaring wordt vermeld en als de aanpassing aantoonbaar aansluit bij het begeleidingsadvies in deze verklaring.

Wanneer een leerling aangepast het examen maakt, dient de examensecretaris dit aan het begin van het examenjaar bij de inspectie te melden.

Hulpmiddelen bij het eindexamen

Kandidaten met een geldige dyscalculieverklaring en kandidaten, die van de school toestemming hebben voor deelname aan de aangepaste rekentoets, mogen bij centrale examens de beperkte rekenkaart gebruiken¹. De rekenmachine is voor alle kandidaten toegestaan (zie examenblad.nl).

8. De Rekentoets

Op De Vrije School Den Haag worden rekenlessen gegeven, mede om leerlingen voor te bereiden op de rekentoets². De rekentoets is voor alle examenkandidaten verplicht, ook voor de leerlingen die geen wiskunde in hun pakket hebben. Leerlingen met een dyscalculieverklaring hebben recht op een half uur tijdverlenging en het gebruik van een door het College van Toetsing en Examens vastgestelde rekenkaart.

¹ Het College voor Toetsen en Examens (CvTE) geeft jaarlijks richtlijnen over de examens uit, het toestaan van hulpmiddelen is aan wijzigingen onderhevig. Zie www.examenblad.nl

² Op het moment van vaststellen van dit dyscalculiebeleid is het niet geheel duidelijk of het nieuwe kabinet de Rekentoets wil handhaven.

Leerlingen met ernstige rekenproblemen worden in staat gesteld een ER (ernstige rekenproblematiek) rekentoets met lagere eisen af te leggen inclusief het gebruik van een aantal hulpmiddelen. Deelname aan de ER toets is voorbehouden aan leerlingen waarbij is vastgesteld dat alles is gedaan om het standaardniveau te halen. Een deskundigenverklaring is niet nodig voor deelname aan de aangepaste toets. Wel dient de kandidaat zich te realiseren dat het maken van de aangepaste toets zichtbaar is voor het vervolgonderwijs en dit consequenties kan hebben voor de toelating tot vervolgopleidingen.

Bij de aangepaste rekentoets mag bij alle opgaven de rekenmachine worden gebruikt, en een uitgebreide door het CvTE vastgestelde reken-, formule- en eenhedenkaart. Bij de standaard rekentoets mag door kandidaten met een geldige dyscalculieverklaring een beperkte rekenkaart worden gebruikt. De rekenmachine of de uitgebreide rekenkaart mag bij de standaard rekentoets NIET worden gebruikt.

9. Profielkeuze

Alle leerlingen, met uitzondering van vwo-leerlingen, kunnen een profiel kiezen zonder wiskunde. Havo-leerlingen kiezen dan het profiel Cultuur en Maatschappij. Op de Mavo/vmbo-t is in de sector Zorg en Welzijn wiskunde een keuzevak, in de overige sectoren is dit vak wel verplicht.

10. Signalering

Leerproblemen of leerstoornissen doen zich bij sommige kinderen al op jonge leeftijd voor, bij andere pas later wanneer steeds meer een beroep wordt gedaan op kennis en vaardigheden waarvan verondersteld mag worden dat deze geautomatiseerd zijn. De achtergronden voor het ontstaan van rekenproblemen kunnen per persoon verschillen.

In het Protocol Dyscalculie: Diagnostiek voor gedragsdeskundigen (protocol DDG) wordt voorgesteld de classificatie van dyscalculie plaats te laten vinden aan de hand van de criteria van ernst, achterstand en didactische resistentie. De leerling dient te voldoen aan alle drie de criteria. Wordt daar niet aan voldaan, dan is er wellicht sprake van een ernstig rekenwiskunde probleem (Van Luit, Bloemert, Ganzinga, & Mönch, 2012).

Bij De Vrije School Den Haag vindt signalering plaats op basis van rekentoetsen in de onderbouw, observatie van docenten, mentoren en zorgcoördinatoren, onderzoek naar informatie uit het basisonderwijs en signalen van de leerling en/of ouders. Docenten, mentoren en zorgcoördinatoren op De Vrije School Den Haag hebben een actieve rol in het signaleren en het melden van leerlingen met rekenproblemen zoals opgesomd in paragraaf 3.

Wanneer een docent het vermoeden van ernstige rekenproblemen of dyscalculie heeft, vindt afstemming tussen de mentor en remedial teacher plaats. Bevindingen worden gedeeld met het team en indien nodig en mogelijk wordt hulp bij de verwerking van leerstof in de klas aangeboden. Wanneer blijkt dat de ernst, achterstand en hardnekkigheid groot is adviseert de school, in overleg met de ouders, nader onderzoek door een GZ-psycholoog of orthopedagoog. De kosten van een dergelijk onderzoek zijn voor rekening van de ouders.

Tot slot

Positieve verwachtingen en een constructieve houding van docenten en ouders is voor iedere leerling met dyscalculie van belang. Van de leerlingen zelf verwachten we voldoende inzet, ook bij moeilijke vakken en het accepteren van geboden hulp. Goede motivatie, doorzettingsvermogen en ondersteuning vanuit de thuissituatie spelen een belangrijke rol.